

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

Doç. Dr. Emine Tuncay KAPLAN*

GİRİŞ

İncelememizde, sendika genel kurul toplantısı ile genel kurul kararlarının iptali davasında uygulanacak hükümler ele alınacak, özellikle Sendikalar Kanununun 10. maddesinin 2,3 ve 4. fıkraları ve 14. maddesi uyarınca Sendika zorunlu organları için yapılan delege ve üye seçimlerine vaki itirazların hangi merciide ve hangi esaslara göre çözüme bağlanacağı değerlendirilecektir.

Ayrıca Genel Kurul kararlarının iptali davasının şartları ve görevli mahkeme, bu konularla ilgili Yargıtay içtihatları dikkate alınarak, incelenecektir.

§ 1. GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

I. Genel Olarak Sendika Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Uygulanacak Hükümler

Sendika genel kurul toplantısının ve bu toplantıda kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak alınan kararların iptali konusunda, aynı kanunun "seçimlerde uygulanacak esasları" düzenleyen 14. maddesi ve bu hükmün atıfta bulunduğu "seçimlerin iptali" başlığını taşıyan 52. maddesi hariç, özel bir düzenleme mevcut değildir. Aynı husus 2908 sayılı Dernekler Kanununun 78. maddesinin 4. fıkrası hükmü hariç, Dernekler Kanunu açısından da geçerlidir.

Türk Hukukunda özel hukuk tüzel kişilerinin kanun ve tüzüğe veya esas mukavelesine aykırı genel kurul kararlarının iptali konusunda biri MK.nun 68. maddesi diğeri de TTK.nunun 381. maddesi olmak üzere iki hükmü mevcuttur.

MK.nun 68. maddesine göre, üyelere bir kanununa veya cemiyetin tüzüğüne uygun olmayan ve kendi muvafakatine iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine ona itiladan itibaren bir ay içinde, mahkemeye başvuruya kanunen yetkilidir.

*G.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Öğretim Üyesi

Tüzel kişiliği olan Ticaret Şirketlerinin tümü hakkında uygulanan TTK.nun 381. maddesi hükmüne göre, karara red oyu kullanmış... hissedarlar ile idare meclisi ve murakıplar kanun veya esas mukavele hükümlerine ve bilhassa afaki iyiniyet esaslarına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, tarihlerinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilirler.

2821 sayılı Sendikalar Kanununun 63. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre, işçi ve işveren sendikaları ve konfederasyonları hakkında, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Medeni Kanun ve Dernekler Kanununun bu konuya aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Bu hukuki durum çerçevesinde yasa ve tüzük hükümlerine aykırı genel kurul toplantıları ile bu toplantılarda alınan kararların iptali için, seçimlerle ilgili iptal davasını düzenleyen Sen. K.m. 52 hükmü dışında, MK.nun 68. maddesi hükmü uygulanacaktır.¹

II. Genel Kurul Kararlarının "Yokluğu", "Hükümsüzlüğü" ve "İptal Edilebilirliği" Sorunu

Bir genel kurul kararının oluşması için kanunun aradığı şartların ve unsurların hiç biri mevcut değilse, ortada bir "karar" söz konusu edilemeyeceğinden, bu karar "YOKLUK"la maluldür.² Bu hususu herkes ileri sürebileceği gibi hakim de resen dikkate almak zorundadır. Ancak uygulamada bu durumun ortaya çıkması pek az ihtimal dahilindedir.

Diğer yandan Genel Kurul kararının muhtevası, açıkça kamu düzenine, kanunun emredici kurallarına veya genel ahlâk düzenine aykırı ise veya konusu imkansız ise, bu "karar" baştan itibaren "hükümsüz" sayılır. Bu tür kararların hükümsüzlüğünü "kararın" "geçersiz" sayılmasında menfaati olan herkes tesbit ettirebilir. Bunun için açılacak tesbit davası da MK.nun 68. maddesinde öngörülen şartlara ve bir aylık hak düşürücü süreye tabi değildir.³ Zaten baştan itibaren "hükümsüz" olan genel kurul kararları ile "iptal edilebilir" nitelikteki Genel Kurul kararları arasında en önemli fark da bundan ibarettir.⁴ Diğer yandan bir genel kurul kararının hükümsüz mü, yoksa iptal edilebilir nitelikte mi olduğunda tereddüt halinde hükümsüzlüğün belirsiz süre içinde dermeyeranından kaynaklanan hukuki emniyetsizlik nedeniyle söz konusu kararın "iptal edilebilir" nitelikte

¹Bu hususta hem doktrinde hem de Yargıtay içtihatlarında görüş birliği mevcuttur. Bkz. Çelik, s. 344; Tunçomağ, s. 292; Şahlanan, Tez, s. 234; Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 121. Eyrenci, s. 83; Tug, s. 86; Yarg. 10HD.sinin 18.11.1976 t. 3094/7813 (YKD. 1977/3, s. 371); Yarg. 9. HD.sinin 15.7.1986 t. 6637/7257 (İşveren Der. Ekim 1986, s. 19-20); 9.HD.sinin 29.10.1987 t. 9666/9491 sayılı kararı ile onaylanmış bulunan Ankara 6. İş Mahkemesinin 29.9.1987 t. 963/1180 sayılı kararı (Berksun/Eşmelioğlu, SK. s. 322-324), Yarg. 9HD.sinin .1.6.1988 t. ve 6236/6191 sayılı karar ile onaylanmış Ankara 6. İş Mahkemesinin 26.4.1988 t. ve 1751/3082 sayılı kararı (Berksun/Eşmelioğlu, SK. s. 336-339).

²Özsunay, Tüzel Kişiler, s. 206, dipn. 81a.

³Özsunay, Tüzel Kişiler, s. 206, dipn. 81a; Riemer, Art. 75 N. 89-90; Şahlanan, Tez, s. 240.

⁴Riemer, Art. 75 N. 92-94.

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

olduğunu kabul etmek gerekmektedir.⁵ Ayrıca sendikal yaşam, bir süreyle sınırlı olmaksızın bir hükümsüzlüğün ileri sürülebilmesinin yaratacağı hukuki güvensizlikle bağdaşmaz. Bu sebeple de genel kurul kararlarında "hükümsüzlük" yaptırımını dar tutulmalı ve genel kurul kararlarında kural hükümsüzlük değil, iptal edilebilirlik olmalıdır.⁶

Kural olarak, kanun ve tüzük hükümlerine aykırı, her sendika veya dernek genel kurul kararı, MK.nun 68. maddesindeki şartlar ve süre uyarınca "iptal edilebilir" niteliktedir. Uygulamada genel kurul kararı, ister "yoklukla" ister "hükümsüzlük"le sakat olsun veya ister "iptal edilebilir" nitelikte bulunsun, genellikle bu tür "genel kurul kararlarının" tümü için iptal davası açılmaktadır.

III. Genel Kurul Toplantısının İptali Davası ve Sonuçta Bu toplantıda Alınan Tüm Kararların İptal Talebi

Uygulamada Sendika ve Dernek veya özellikle Anonim Şirketlerin genel kurullarıyla ilgili iptal davalarında, bazen genel kurul kararlarının iptali davası yerine, genel kurul toplantısının iptali davasının açıldığı da görülmektedir.⁷

Hukukumuzda MK.nun 68. maddesi ile TTK.nunun 381. maddesi hükmünde, "genel kurul toplantısının iptali" davasından söz edilmemiş olmakla beraber, genel kurul toplantısının iptali ile bu kurulda alınan tüm kararların iptaline yol açan, bu dava, uygulamada kabul edilmektedir. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre, bir genel kurul kararının hukuka uygunluğu kuşkusuz öncelikle bu kararın alındığı genel kurul toplantısının kanuna veya tüzük hükümlerine uygun olmasını gerektirir. Kararın alındığı genel kurul toplantısı kanun veya tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılmışsa, örneğin genel kurul, kanun veya tüzüğe göre yetkili olmayan organ veya kişilerce çağrılmışsa veya üyelerin bir kısmına ya çağrı yapılmamış veya yer ve zaman yönünden farklı çağrı yapılmışsa⁸ bu toplantıda alınan tüm kararların iptali anlamını taşıyacak şekilde genel kurul toplantısının iptali davası açılabilir.⁹ Medeni Kanununun 68. maddesi hükmüne dayandırılan böyle bir davanın şartları aşağıda açıklayacağımız, Genel Kurul kararlarının iptali davasında olduğu gibidir.¹⁰

⁵Riemer, Art. 75 N. 92 ve 127; Heini II, s. 57.

⁶Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 124; Egger, Art. 75 N. 14; Tuğ, s. 88.

⁷Bkz. Yarg. 10.HD.sinin 18.11.1976 t. ve 3094/7813 sayılı kararı (YKD. 1977/3, s. 371); Yarg 4.HD.sinin 17.5.1976 t. ve 1975/659-1976/4989 (YKD. 1977/10, s. 1382) ve yuk. dipn. 1 da zikredilen diğer Yargıtay Kararları

⁸Riemer, Art. 75, N. 99-102.

⁹Şahlanan, Tez, s. 234; Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 121; Eyrenci, Sendikalar Hukuku, s. 83, Tuğ, s. 86; Çelik, s. 348.

¹⁰Şahlanan Tez, s. 234; Çelik, Yargıtayın 1986 yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 72; Ayrıca dipn. 1 ve 7 de belirtilen eserler ve zikredilen Yargıtay kararları.

§ 2 Genel Kurul Kararlarının İptali Davasının Şartları

Sendika ve dernek genel kurul kararlarının iptali için aranan şartları maddi ve şekli yönden iki gruba ayırarak incelemek yerinde olacaktır.¹¹

1. İptal Davasının Maddi Şartları

İptal davasının maddi şartlarını, bir genel kurul kararının bulunması ve bu kararın kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olması şeklinde ikiye ayırmak mümkündür.

1) Bir Genel Kurul Kararının Bulunması Şartı

Medeni Kanunun 68. maddesinde üyenin kendisinin katılmadığı "kararlara" karşı iptal davası açabileceğinden bahsetmekle beraber, bu kararların ancak "genel kurul kararları" olabileceği, hususunda doktrinde ve içtihadlarda görüş birliği mevcuttur.¹²

Bu sebeple Medeni Kanunun 68. maddesi hükmü uyarınca, ancak sendika genel kurul kararları hakkında iptal davası açılabilir. Sendika yönetim, disiplin ve denetleme kurullarının kararlarına karşı iptal davası açılmaz. Zira bu organların kararları için, öncelikle genel kurula kadar uzanan sendika içi hukuki itiraz yollarına başvurulmadıkça ve böylece bu hususta ortaya bir genel kurul kararı çıkmadıkça, iptal için mahkemeye başvurulamaz.

İptal davasının açılması için ortada bir genel kurul kararının olması şarttır. Örneğin Sendika daha kurulmamış ve tüzel kişiliği kazanmamışsa veya tasviye edilmiş tüzel kişiliği sona erdirmişse veya genel kurul yetkili olmayan organ veya kişiler tarafından toplantıya çağrılmışsa veya gerekli toplantı yetersayısı olmadan karar alınmışsa, ortada bir karar olamayacağından veya bunlar "görünüşte bir karar" (Scheinbeschluss) olacağından, bu tür kararlar için "iptal davası" açmaya gerek bulunmamaktadır. Bu kararlar için ancak kararın hükümsüzlüğünün "tesbiti davası" açılabilir.¹³ Buna rağmen iptal davası açılmışsa, tabiiyle hakim söz konusu kararın iptaline karar verecektir.

¹¹İptal davasının şartlarını maddi ve şekli şartlar ayırımı yapmaksızın a) bir genel kurul kararının bulunması b) kararın Kanun veya tüzük hükümlerine aykırı olması, c) üyenin karara katılmamış bulunması, d) davanın bir aylık hak düşürücü süre içinde açılmış olması, olmak üzere dört gruba ayıran yazarlar da mevcuttur. Bkz. Tunçomağ, s. 292; Şahlanan Sendikalar Hukuku, s. 122 vd.; Şahlanan, Tez, s. 236 vd.; Tuğ, s. 86; Özsunay, Tüzel kişiler, s. 207 vd. (Dernekler için); Eyrenci, s. 83 vd.

¹²Rimer, Art. 75, N. 7-8; Tunçomağ, s. 292; Şahlanan, Tez, s. 236; Şahlanan Sendikalar Hukuku, s. 122; Egger, Art. 75 N. 8; Özsunay, Tüzel Kişiler, s. 207; Yarg. 2HD.sininin 13.4.1976 t. ve 1713-3227 (YKD. 1977/3, s. 473) sayılı, 5.11.1975 t. ve 9024/9260 sayılı kararları (YKD 1976/5, s. 624).

¹³Egger, Art. 75, N. 8. Tunçomağ, II, s. 90; Şahlanan, Tez, s. 237; Şahlanan Sendikalar Hukuku, s. 122; Eyrenci, s. 83; Rimer, Art. 75, N. 95-102 ayrıca yuk. dipn. 3'deki atıflar.

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

2) Genel Kurul Kararının Kanun ve Tüzük Hükümlerine Aykırı Olarak Alınmış Olması Şartı

Sendika genel kurul kararının iptali için ikinci şart, alınmış olan kararın kanun veya tüzük hükümlerine, yani objektif hukuk kurallarına aykırı olması gerekir.

Kararın hukuka aykırılığını, öncelikle kanunun emredici veya tüzükle tersi kararlaştırılmamış bulunan kanunun tamamlayıcı hükümlerine veya tüzük hükümlerine veya tüzel kişiler özellikle dernekler ve sendikalar hakkındaki hukukun yazılı olmayan genel ilkelerine, demokratik sendika düzenine ve dürüstlük kuralına veya hakkın kötüye kullanılması yasasına (veya sendika içi geleneklere) aykırılık şeklinde geniş anlamak gerekir.¹⁴

Kanun veya tüzükteki toplantı veya karar nisaplarına aykırı olarak alınmış genel kurul kararları ile sendikanın tüzükteki amacına ters düşen veya üyelik hakkını ortadan kaldıran çoğunluk kararları iptal edilebilir nitelikte kararlardır.¹⁵

II. İptal Davasının Şekli Şartları

Sendika genel kurul kararlarına karşı iptal davasının şekli şartları davacı üye veya delege bakımından biri olumlu diğeri olumsuz iki kumulativ (birlikte gerçekleşmesi gereken) şart ile olumlu süre şartından ibaret olmak üzere üç gruptan ibarettir.¹⁶ İptal davası açılınca mahkemenin davanın esasına girmeden önce bu şartların varlığını araştırması gerekir. Bu şartlardan biri mevcut değilse davayı esasa girmeden reddedebilir.¹⁷

1) Kararın İptalini Talep Eden Davacının Üye veya Delege Olması (Olumlu Şart)

İptal davasını açmış olan davacının genel kurulun toplantı zamanında yani iptal davasının açılmasından önce ve sonra sendikanın üyesi olması gerekir. Bu durumda sendikadan çıkarılmış üye,¹⁸ SenK. 25/III hükmüne göre üyeliğini, delege ise bu sıfatının devam ettiğini ispat etmesi gerekir. Bunun tabii sonucu olarak sendika üyesi olmayan veya genel kurul delegesi sıfatı bulunmayanların bu davayı açma hakları mevcut değildir.

2) Davacı Üye ve Delegenin Genel Kurul Kararına Katılmamış Olması (Olumsuz Şart)

Medeni Kanununun 68. maddesi gereğince, Sendika genel kurul kararının iptali isteminde bulunan davacı üye veya delegenin, söz konusu karara katılmamış olması yani

¹⁴Riemer, Art. 75, N. 28-38; Egger, Art. 75, N. 18-25; Özsunay, Tüzel Kişiler, s. 207; Şahlanan, Tez, s. 237-38; Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 123.

¹⁵Riemer, Art. 75, N. 39-41; Şahlanan, Tez, s. 238.

¹⁶Riemer, Art. 75, N. 45.

¹⁷Riemer, Art. 75, N. 45.

¹⁸Rimer, Art. 75, N. 48; Sendika üyeliğinden çıkarma için bkz. Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 236-246.

olumsuz oy vermiş olması gerekir. Davacı üye veya delege, karara olumlu oy vermiş (örneğin yönetim kuruluna aday olmuş ve kendi lehine oy vermiş) veya sonradan kararı benimseyen davranışlarda (örneğin iptal davası açmaktan vazgeçtiğini bildirmişse) bulunmuşsa, artık bu üye veya delegenin iptal davasını açma hakkı mevcut değildir.¹⁹

İptal davasını açma hakkı olan üye veya delegelerin, genel kurul toplantısına katılmış olmak şartıyla, karara karşı açıkça olumsuz oy vermiş veya boş oy pusulası kullanmış veya karara çekimser oy vermiş olması arasında fark bulunmamaktadır. Bu tür oyları kullanan üye veya delegeler dahi iptal davasını açabilirler.²⁰ Ayrıca irade sakatlığı sebebiyle (örneğin, hile veya tehdit altında) olumlu oy vermiş bulunan delege veya üyelerin iptal davası açma hakları mevcuttur.²¹ Kanaatimize göre toplantıda hiç bulunmamış olan delege veya üyelerin bu davayı açmaya hakları olmamak gerekir.²²

3) Davanın Bir Aylık Hak Düşürücü Süre İçinde Açılmış Olması (Olumlu Şart)

Sendika genel kurul kararlarının iptali davasının M.K.nun 68. maddesinde belirtilen bir aylık hak düşürücü süre içinde açılmış olması gerekir.²³ Bu bir aylık süre kanun veya tüzük hükümlerine aykırı genel kurul kararının öğrenilmesi tarihinden itibaren işlemeye başlar. Süre hak düşürücü süre niteliğinde olduğundan, geçip geçmediği hakim tarafından re'sen dikkate alınır. Ayrıca bu sürede zamanaşımını kesen sebeplerin uygulanması mümkün değildir.²⁴

III) Sendika Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarında Görevli Mahkeme

2821 sayılı Sendikalar Kanununun 63. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre, bu kanunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıkların iş davalarına bakmakla görevli mahkemelerde çözümlenmesi gerekir. Genel Kurul Kararlarının iptali davası, bu kanunda düzenlenmiş Sendika tüzel kişiliğinin organı olan "genel kurul" ile ilgili olduğuna göre, bu organın kararlarının iptali ile ilgili davalara İş Mahkemesinin bakması gerekir.

¹⁹Riemer, Art. 75, N. 53; Egger, Art. 75, N. 27.

²⁰Riemer, Art. 75, N. 54 ve burada zikredilen eserler

²¹Riemer, Art. 75, N. 55-57.

²²Bazı yazarlar, iptal davası açma hakkının üyelik haklarından olması nedeniyle, genel kurula katılmamış delege veya üyelerin de, bu davayı açma haklarının mevcut olduğunu savunmaktadırlar. Bkz. Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 125; Tuğ, s. 88.

²³Şahlanan, tez, s. 240-241; Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 125; Çelik, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, İstanbul, 1988. s. 72'de incelenen Yarg. 9 HD.sinin 3.3.1986 t. ve 2177/2277 sayılı kararında aksi görüşe yer verilmiştir. Ayrıca bkz. M. Cinmen'in incelemesi, İHU, Sen. K. 53. No. 1; Tuğ, s. 88.

²⁴Şahlanan, Tez, s. 241; Tuğ, s. 89; Yarg. 2.HD.sinin 11.4.1978 tarih ve 277/2943 sayılı kararı; Yarg. 4.HD.sinin 7.5.1976 tarih ve 1975/659-1976/4949 sayılı kararı (YKD 1977/10, s. 1382; Yarg. 9.HD.sinin 15.7.1987 tarih ve 6637/7257 sayılı kararı (Kamu-İş-Tühis-Türk Kamu Sen. 1475, 2821 ve 2822 sayılı Kanunlarla ilgili Yargıtay Kararları, C.I, İstanbul 1985 s. 361-362).

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

§ 3- Sendika Genel Kurulunda Yapılan Seçimlerin İptali Davasıyla İlgili Sorunlar²⁵

Şüphesiz sendika genel kurullarında zorunlu organlar için yapılan seçim ile üst genel kurula katılacak delegelerin seçimleri de hukuki anlamda birer genel kurul kararıdır. Kural olarak seçimlere ilişkin genel kurul kararları da, diğer genel kurul kararları gibi, yukarıda belirttiğimiz genel kurul kararlarının iptali davasının konusu olabilir. Bu durumda genel kurul kararlarının iptali davasının şartlarının, bu tür davalarda da aranması gerekir.²⁵

Genel hükümlere göre hukuki durum böyle olmakla birlikte Sendikalar Kanununun 10, 14 ve 52. maddeleri uyarınca şube ve Sendika genel kurullarında delege ve zorunlu organlara yapılan seçimlerle ilgili uygulamadaki ihtilaflarda üzerinde yargı kararları ile doktrinde farklı görüşler savunulan ve farklı çözümler getirilen ve önerilen konular mevcuttur. Aşağıda önemine binaen işte bu hususlara deyinmek istiyoruz:

Sendika genel kurullarında zorunlu organlara yapılan seçimler ile üst genel kurula katılacak delegelerin seçiminin önemi dikkate alınarak 5.5.1983 tarih ve 2821 sayılı Sendikalar Kanununun genel kurullarının oluşmasıyla ilgili 10.uncu, seçimlerde kullanılacak esaslarla ilgili 14.üncü ve seçimlerin iptalini düzenleyen 52. maddelerinde özel hükümler öngörülmüştür.

Sendikalar Kanununun 10. maddesinin 2. fıkrasının ilk metninde, şube genel kurullarının oluşumunda 14. maddeye yapılan atf, 28.8.1983 tarih ve 2882 sayılı kanunla değiştirilmiş ve şube genel kurulunda yapılacak delege seçimlerinin yalnızca sendika tüzüğünde belirlenen hükümlere göre, "serbest, eşit, gizli oy, açıksayım ve döküm" esasları uyarınca yapılacağı, kabul edilmiştir. Bu değişiklik, 10. maddenin 3. ve 4. fıkralarındaki 2. fıkraya hükümlerine atf nedeniyle, işçi ve işveren sendikası genel kurullarında yapılan delege seçimlerine yansımıştır.

Bu değişiklikten sonra, uygulamada şube genel kuruluna katılacak delegelerin seçiminin yargısal denetiminin hangi merci tarafından yapılacağı konusu, uzun süre çözümsüz kalmış, Yargıtay 9. HD.sinin 1.12.1983 tarih ve 8689/10151 sayılı²⁶ ve 27.3.1984 tarih ve 3356/3228 sayılı²⁷ kararlarındaki, değişikliğin, şube genel kurullarındaki delege seçimleri üzerinde yargı denetimini ortadan kaldırmadığı, ancak bu denetimin görevli iş mahkemesince değil, seçim kurulu başkanı olan hakim tarafından yapılacağı görüşü²⁸ doktrinde özellikle görevli hakim yönünden eleştirilmiş ve şube genel kuruluna katılacak delegelerin seçimlerinde 14. maddeye yapılan atf kaldırıldığından, olayda seçim kurulu hakiminin değil, Sen. K.m. 63 gereğince İş Mahkemesi hakiminin görevli olduğu isabetli olarak savunulmuştur.²⁹

²⁵Şahlanan, tez, s. 242.

²⁶YKD, Şubat 1984.

²⁷TÜHİS, 1984 Temmuz-Eylül, s. 29.

²⁸Aynı görüş, aşağıda dipn. 32. metninde belirtilen kararlarda da savunulmuştur.

²⁹Oğuzman, İHU, Sen. K. md. 10 (No. 1); Çelik, s. 344; Eyrenci, s. 73; Eyrenci, Kitap Eleştirisi, s. 155; Şahlanan, Sendikalar Hukuku, s. 84.

Ancak Yargıtay 9. HD.si 8.7.1986 tarih ve 6389/7179 sayılı kararında,³⁰ şube genel kuruluna yasal olmayan delege seçimine dayanarak toplanan genel kurulun iptali ile açılan davada, delege seçiminin iptaline ilişkin (86/286 Esas sayılı davanın) talebin ayrı olarak çözümünü gereken bekletici mesele oluşturduğu ve 30.6.1986 tarih ve 5726/6788³¹ ve 1.7.1986 tarih ve 6191/6898 sayılı kararlarındaki³² delege seçimlerine ilişkin ihtilaflarda itirazın denetim yetkisine sahip seçim kurulu başkanına yapılması gerektiği, bu hususta iş mahkemesinin görevli olmadığı yönündeki görüşlerini 27.1.1987 tarih ve 703/716 sayılı kararında³³ uyuşmazlığın delege seçimiyle değil, kongre iptali ile ilgili olduğunu, bu hususta ise 63. maddenin 2. fıkrası hükmüne göre, İş Mahkemesinin görevli olduğunu bildirerek görüşünü dolaylı olarak değiştirmiş ve Yargıtay 4. HD.si de 9.3.1987 tarih ve 796/1691 sayılı kararında³⁴ delege seçiminin yapıldığı sendika kongresinin iptaline ilişkin uyuşmazlığın çözüm yerinin İş Mahkemesi olduğunu bildirerek, uygulamadaki sorunlara açık çözüm getirmiştir.³⁵ Yargıtay 1991 yılında verdiği kararlarda da İş Mahkemesi Hakiminin görevli olduğunu kabul etmiştir.³⁶

Sendika genel kurullarında yapılan delege ve zorunlu organlara yapılacak seçimlerle ilgili esasları belirleyen Sen. K.nunun 14. maddesi ve seçimlerin iptalini düzenleyen 52. maddesi yürürlükte iken, bu iki hüküm birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu için, Yargıtay seçimlere yapılan itirazlar ile seçimlerin iptaline ilişkin davaya seçimlerin yargısal denetimi ile görevli hakim in bakacağı görüşünü kabul etmiştir. Yani seçimlerin iptali için İş Mahkemesinde dava açılmayacağı görüşünü savunmuştur.³⁷ Yukarıda belirtildiği üzere bu görüş özellikle Oğuzman³⁸ tarafından eleştirilmiş ve seçim hakimi ne konuda karar vermiş olursa olsun, seçimlerdeki hukuki sakatlıklar için iş mahkemelerinde dava açılabilceğinin Yargıtay'ca pekala yorum yoluyla benimsenebileceği savunulmuştur.

³⁰İşveren Der. C. XXV, Sayı I (Ekim 1986) s. 17.

³¹Yasa Hukuk Dergisi, C. 9, s. 9 (Eylül 1986) s. 1254.

³²Her iki karar için bkz. Berksun/Eşmelioğlu, s. 314-315, Karar No. 5 ve 6.

³³Kararın metni için bkz. Berksun/Eşmelioğlu, s. 316; Karar No. 9.

³⁴Yasa Hukuk Derg. C. 10, Sayı 12 (Aralık 1987) s. 1783-1784.

³⁵Eyrenci, Sendikal İlişkiler Açısından Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 156-157; Eyrenci Kitap Eleştirisi, s. 155

³⁶Yargıtay'a göre, "2821 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre yapılan delege seçimleri, 28.8.1983 tarih, 2882 sayılı kanunla getirilen değişiklikle Seçim Hakiminin denetiminden çıkarılmıştır. Seçim hakimi, aynı Kanun'un 10 maddesine göre Genel Kurul'larda zorunlu organlara delege ve üye seçimlerinin gözetimi ile görevlidir. 10. maddeye göre delege seçimlerinin denetimi ise İş Mahkemesi Hakimine aittir."

Yarg. 9. HD. 7.11.1991, 14145/14034 - Türk-İş D. Şubat, Mart 1992 s. 38; 26.9.1991,12791/12470 İş Huk. D. Ocak-Mart 1992 sayı 1, cilt 2, s. 146) Ayrıca bkz. Şahlanan, Yargıtayın 1991 Yılı Karar. Değerlendirmesi, sh. 111.

³⁷Yuk. dip. 26 ve 32 te zikredilen Yargıtay kararları ve Yarg. 9. HD. 1.4.1987 gün ve 2696/3442 sayılı karar (Kamu-İş der. Temmuz 1987, s. 60-61).

³⁸Sendikal ilişkiler açısından Yargıtayın 1986 yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, genel görüşme, s. 102-103; Eyrenci, Sendikal İlişkiler Açısından Yargıtayın 1987 yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 155.

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

İşte bu hallerde ilgililere yargı yolunu açmak için 25.5.1988 tarih ve 3449 sayılı Kanunla 2821 sayılı Kanunun "seçimlerde uygulanacak esaslar" başlığını taşıyan 14. maddesinin 11. fıkrasına "ancak ilgililerin bu kanunun 52. maddesine göre başvuru hakkı saklıdır" cümlesi eklenmiştir. Bu değişiklikle ilgili kanun tasarısının gerekçesinde aynen "seçimler sırasında seçime katılanların, kanunun aradığı şartlara haiz olup olmadıkları hakkında seçim hakimince yeterli araştırmanın yapılamaması veya hakim in yanılıcı belgelerin ibraz edilmesi nedeniyle, seçim sonunda hakim in kesin olarak karar vermesi sonucu seçilmemesi gereken kişilerin dahi seçildikleri sıkça görülmüştür. Bu sebeple onbirinci fıkradan "kesin karar verir" hükmü çıkarılmış, Yargıtay'a başvurmak imkânı sağlanarak yukarıda belirtilen mahzurların giderilmesine 14. maddenin 11. fıkrasında yapılan değişiklikle çalışılmıştır." ifadeleri yer almıştır.³⁹

Ne var ki 14. maddenin 11. fıkrasında yapılan bu değişiklikle, seçimlerle ilgili konularda Yargıtay yolu açılmış, ancak, bu hususta ilk mercii olarak seçimi gözetin hakim in mi, yoksa İş Mahkemesinin mi yetkili olduğu noktasında, yine çözümsüzlükler devam etmiştir. Zira sendikalar Kanununun 14. maddesinin 11. fıkrasının son cümlesindeki "ancak ilgililerin bu kanunun 52. maddesine göre, hakları saklıdır" ifadesi 52. maddenin metninden ayrı olarak değerlendirildiğinde, sanki 52. maddedeki "hakim in" 14. maddedeki "seçim hakim inden" farklı bir merci olduğu, yani Sen. K. m. 63/II hükmü uyarınca "İş Mahkemesi Hakimi" olduğu kanaatini vermektedir. Ancak 52. maddenin metni okunduğunda buradaki "hakim in" Kanununun 14/11. fıkrasında belirtilen seçim kurulu hakimi olduğu, anlaşılmaktadır; yani hakim 14. maddedeki esaslara göre yapılan seçimlere itiraz olursa ve bunun sonucunda seçimin iptaline karar verirse, yeniden yapılacak bu seçimin 52. madde ile 14. maddedeki esaslara göre yapılacağı, seçimlerin iptali ile ilgili artık İş Mahkemesinde dava açılmayacağı, yorumu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Yargıtay 9. HD. 1.4.1987 tarih ve 2696/3342 sayılı kararında⁴⁰ seçime ilişkin itirazlar karara bağlandığına göre, artık bu konuda Mahkemeye başvurmaya gerek yoktur, görüşünü savunmuştur. Yargıtay'ın bu kararını 25.5.1988 tarih ve 3449 sayılı Kanunla Sendikalar Kanununun 14. maddesinin 11. fıkrasının son cümlesine eklenen "ancak ilgililerin bu kanunun 52. maddesine göre başvuru hakları saklıdır" hükmü mevcut değil iken, verdiği düşünülürse lâfzi anlamda sonuç haksız olsa bile doğru idi. Zira 25.5.1988 tarihindeki değişiklikten önce 14. madde ile 52. madde hükümleri birbiri ile bağlantılı ve birbirlerini tamamlar nitelikteydi. 3449 sayılı Kanunla 14. maddenin 11. fıkrasının sonuna yukarıda sözünü ettiğimiz ek cümle konunca, sanki 52. maddedeki hakim in farklı bir hakim, yani İş Mahkemesi Hakimi zannını uyandıran bir durum ortaya çıkmıştır. Ancak doğrusunun da böyle olması gerekirdi. Zira seçimleri gözetin hakim in itirazlar hakkındaki kesin kabul veya red kararı vermiş olması ile seçimlerin kanun veya tüzük hükümlerine aykırılığı nedeniyle İş Mahkemesinde iptalinin talep edilmesi farklı hususlardır.⁴¹

³⁹Kıral, s. 211-212.

⁴⁰Kamu-İş Der. Temmuz 1987, s. 60-61.

⁴¹Oğuzman, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, İstanbul 1988, s. 102; Şahlanan Sendikalar Hukuku, s. 129.

Bu sebeple 52. maddedeki "Hakim" sözü EYRENCİ'nin⁴² ifade ettiği gibi "Mahkeme" olarak kabul edilerek kanun veya tüzüğe aykırı seçimlerin kesin sonuçları ilan edilmiş olsa bile, bunların İş Mahkemesinde iptali talep edilebilmelidir. Ancak böylece Sen.K.nun 14/11. fıkrası hükmü ile 52. maddesi arasında uyumlu bir bağlantı kurulabilir. Nitekim Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin yukarıda belirtilen 1991 yılında verdiği kararlarında da bu husus, yani seçimlerle ilgili iptal davalarında İş Mahkemesinin görevli olduğu açıkça kabul edilmiştir.

SONUÇ

1. Sendika genel kurul toplantısı ile genel kurul kararlarının iptali davasını, genel kurul toplantısında bulunmuş ve karara şu veya bu şekilde katılmamış genel kurul üyesi veya delegesi olan kimseler açabilir. Bu dava MK. 68 hükmündeki bir aylık hak düşürücü süreye tabidir. Her davacı için bu davayı açma süresi kararın öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

2. Sendika genel kurullarında; sendikalar Kanununun 10. maddesinin 2., 3. ve 4. fıkrası hükümleriyle 14. maddesi uyarınca, zorunlu organlara yapılan delege veya üye seçimlerine yönelik itirazlarda seçimleri gözeten hakim, seçimlerin iptaline yönelik davalarda ise, 52. maddedeki "hakim" deyimini "mahkeme" şeklinde yorumlanarak iş mahkemesi yetkili sayılmalıdır. İş Mahkemesi de bu davayı genel kurul kararlarının iptali davasındaki esaslara göre karara bağlamalıdır. Sonuç olarak Sen. K.nunun 14. maddesinin 11. fıkrasının son cümlesindeki 52. maddeye yapılan atıf, bu şekilde anlaşılmalı, yorumlanmalı ve uygulanmalıdır.

⁴²Eyrenci, Sendikal İlişkiler Açısından Yargıtayın 1987 yılı Kararlarının Değerlendirilmesinde sunduğu tebliğ, s. 155-156; Oğuzman, İHU, SenK. m. 10 (No. 1)

SENDİKA GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ DAVASI ve ŞARTLARI

BİBLİYOGRAFYA

- Berksun, A., Eşmeliöğlu, İ. Açıklamalı Gerekçeli - İçtihatlı Sendikalar Kanunu, Ankara, 1989.
- Cinmen, M. Yönetim Kurulunca Olağanüstü Genel Kurul İsteminin Reddi ve Buna Karşı Dava Açılması, Karar İncelemesi, İHU 1986, I-II, SenK. 53 No. 1.
- Çelik, N., İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş II. Bası, İstanbul 1992
- Çelik, N. Sendikal İlişkiler Açısından Yargıtayın 1986 yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, Basisen Yayını, İstanbul 1988, s. 72.
- Egger, . Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch I. Band, Einleitung und Personenrecht. 2. umgearbeitete Auflage, Zurich 1930.
- Eyrenci, Ö. Sendikalar Hukuku, Basisen Yayınları, No. 3, İstanbul 1984.
- Eyrenci, Ö. Sendikal İlişkiler Açısından Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 1987, Basisen Yayını, İstanbul 1989, s. 155.
- Eyrenci, Ö. "Kitap Eleştirileri" İş Hukuku Dergisi, C. I, S. 1, Ocak-Mart 1991 s. 154-156.
- Heini, A. Schweizerisches Privatrecht II. Band, Basel und Stuttgart 1967.
- Kıral, S. En Son Değişik Şekliyle 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu Gerekçeli-İçtihatlı, İstanbul 1988.
- Oğuzman, K. İHU, SenK md. 10 (No. 1)
- Oğuzman, K. Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, Basisen Yayını, İstanbul 1988, s. 102.
- Özsunay, E. Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, Tüzel Kişilerin Genel Teorisi, Dernekler, Vakıflar, İstanbul 1982 (Tüzel Kişiler).
- Riemer, H.M. Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht Band I, Einleitung und Personenrecht 2. Teilband, Bern 1990.
- Şahlanan, F. Sendikaların İşleyişinin Demokratik İlkelere Uygunluğu, İstanbul 1980 (tez).
- Şahlanan, F. Sendikalar Hukuku, İstanbul 1986.
- Şahlanan, F. Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1991, MESS yayını, İstanbul 1993.
- Tuğ, A. Sendikalar Hukuku, Ankara 1990.
- Tunçomağ, K. İş Hukukunun Esasları, İstanbul 1988.
- Tunçomağ, K. İş Hukuku, II, 2. Bası, İstanbul 1985.